

УДК 336.2
JEL Classification: D21; M11; O22
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-8-88-95>

ЗАСОБИ ПОСИЛЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ БІЗНЕСУ

© 2025 ЛИНДА І. С.

УДК 336.2
JEL Classification: D21; M11; O22

Линда І. С. Засоби посилення фінансово-економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів бізнесу

Актуальність отриманих результатів обумовлена низьким рівнем міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних суб'єктів підприємництва, що зумовлено впливом негативних інституційних та фінансово-економічних факторів, які суттєво послаблюють безпеку та життєздатність економічних агентів. Метою статті є ідентифікація та обґрунтування засобів посилення фінансово-економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів бізнесу. В умовах України нагальною є реалізація комплексних заходів, спрямованих на покращення середовища безпеки міжнародної фінансово-економічної діяльності, обґрунтування яких становить мету цієї статті. Виокремлено пріоритетні напрями державної політики у цій сфері, що полягають у мінімізації ризиків для суб'єктів міжнародної фінансово-економічної діяльності, зокрема підприємств малого та середнього бізнесу. Подальші наукові дослідження доцільно зосередити на розробці фінансових інструментів та аналізі факторів, що сприяють покращенню доступу вітчизняних суб'єктів господарювання до міжнародних фінансових ресурсів. Визначено основні складові цього механізму (фінансова, ресурсна, інвестиційна, страхова та боргова компоненти) та фактори, що забезпечують резильєнтність суб'єктів господарювання в умовах воєнного конфлікту. У межах фінансової компоненти акцент робиться на забезпеченні стабільності та сталості доходів і витрат, підтримці адекватного рівня прибутковості та рентабельності, збереженні прийнятних обсягів доходів та фінансово-економічних показників, що включає ритмічність бізнес-процесів, утримання ліквідності і платоспроможності, поповнення оборотного капіталу та недопущення кризових явищ у фінансуванні господарських операцій. Ресурсна складова передбачає підтримання високого рівня оплати праці і мотивації для збереження кадрового потенціалу в кризових умовах, а також формування страхових і резервних запасів необхідних сировинних та енергетичних ресурсів.

Ключові слова: бізнес, суб'єкти підприємництва, вітчизняні підприємства, безпека, стійкість, резильєнтність, фінансово-економічна безпека, зовнішньоекономічна діяльність, інструменти, засоби забезпечення.

Рис.: 1. Бібл.: 10.

Линда Іван Степанович – кандидат економічних наук, доцент, заступник директора, ООО «Консалтинговая компания «Виадук» (вул. Піша, 2, Львів, 79000, Україна)

E-mail: ukrivan81@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6325-7669>

UDC 336.2
JEL Classification: D21; M11; O22

Lynda I. S. Means of Strengthening the Financial and Economic Security of Foreign Economic Activities of Domestic Business Entities

The relevance of the obtained results is determined by the low level of international competitiveness of domestic business entities, which is caused by the influence of negative institutional and financial-economic factors that significantly weaken the security and viability of economic agents. The aim of the article is to identify and substantiate the means of strengthening the financial and economic security of the foreign economic activities of domestic business entities. In the context of Ukraine, the urgent task is the implementation of comprehensive measures aimed at improving the security environment of international financial and economic activities, the substantiation of which constitutes the aim of this article. Priority directions of the State policy in this area have been allocated, focusing on minimizing risks for subjects of international financial and economic activity, particularly small and medium-sized enterprises. Further scientific research should focus on the development of financial instruments and the analysis of factors that facilitate improving access of domestic business entities to international financial resources. The main components of this mechanism have been identified (financial, resource, investment, insurance, and debt components) as well as the factors that ensure the resilience of business entities in conditions of armed conflict. Within the financial component, emphasis is placed on ensuring stability and sustainability of income and expenditures, maintaining an adequate level of profitability and return on investment, preserving acceptable volumes of income and financial-economic indicators, including the regularity of business processes, maintaining liquidity and solvency, replenishment of working capital, and prevention of crisis phenomena in the financing of economic operations. The resource component involves maintaining a high level of wages and motivation to preserve the personnel potential in crisis conditions, as well as the formation of insurance and reserve stocks of necessary raw materials and energy resources.

Keywords: business, business entities, domestic enterprises, security, sustainability, resilience, financial and economic security, foreign economic activity, instruments, means of provision.

Fig.: 1. Bibl.: 10.

Lynda Ivan S. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Deputy Director, Consulting Company «Viaduc» (Pisha Street, 2, Lviv, 79000, Ukraine)

E-mail: ukrivan81@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6325-7669>

Європейська економічна інтеграція відкриває нові перспективи для України та її суб'єктів господарювання. Водночас інтеграція країни у глобальний та європейський економічний простір може спричинити значні негативні соціально-економічні наслідки, зокрема для тих регіонів, які не розробили власних стратегій економічної безпеки, ключовим елементом яких є безпека міжнародної фінансово-економічної діяльності підприємницьких структур, а також не забезпечили формування відповідної суспільної ідеології. Особлива актуальність цього завдання обумовлена умовами відкритої міжнародної конкуренції, впливом наддержавних багатосторонніх систем регулювання, а також імплементацією уніфікованих принципів, правил і норм.

Водночас членство у міжнародних економічних об'єднаннях виступає необхідною передумовою забезпечення сталого економічного розвитку держави, залучення іноземних інвестицій та створення сприятливих умов для зовнішньоторговельної діяльності. Це особливо важливо для перехідних економік, які потребують прозорого та передбачуваного регуляторного середовища. Неухильне дотримання норм і правил таких об'єднань сприяє покращенню умов функціонування підприємницької діяльності.

Аналіз останніх публікацій науковців дозволяє констатувати про наявність потреби в обґрунтуванні та подальшому розвитку теоретико-методичних засад управління резильєнтністю суб'єктів господарювання.

Проблематика управління міжнародними фінансами досліджується у науковій літературі тією чи іншою мірою. Зокрема, у працях Н. Бойцун [1], Ю. Козака [6] та С. Науменкової [9] надається загальна характеристика та структура міжнародних фінансових систем, аналізується їх склад, особливості формування та використання фінансових ресурсів.

Дослідження С. Боринця [2], А. Філіпенка [7] і Л. Красавиної [8] зосереджені на міжнародних системах управління фінансовими ресурсами, а також відповідних зовнішньоекономічних і фінансових взаємовідносинах.

У працях А. Даниленка [3], О. Лактіонової [5] та І. Школьника [10] основна увага приділяється вивченню окремих функціональних сфер міжнародних фінансів. М. Карлін [4] розглядає фінансову систему держави, висвітлюючи взаємозв'язки та взаємовпливи її функціонування з міжнародними фінансовими системами.

Водночас важливий аспект проблеми, а саме причини та умови здійснення міжнародних фінан-

сово-економічних операцій вітчизняними суб'єктами господарювання, залишається практично недостатньо вивченим.

Метою статті є ідентифікація та обґрунтування засобів посилення фінансово-економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів бізнесу.

Актуальність посилення фінансово-економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів бізнесу в реаліях сучасної України обумовлена складним комплексом внутрішніх і зовнішніх викликів, що безпосередньо впливають на їхню здатність ефективно функціонувати в умовах глобалізованої економіки. Українські підприємства, особливо малі та середні, стикаються з низкою ризиків, що зумовлені як макроекономічною нестабільністю, так і геополітичними обставинами, які суттєво ускладнюють вихід на міжнародні ринки, залучення інвестицій і забезпечення сталого розвитку.

По-перше, нинішній період характеризується високою волатильністю економічного середовища, що зумовлено не лише впливом глобальних економічних тенденцій, але й триваючою військовою агресією на території України. Це призводить до значних дестабілізацій внутрішнього ринку, обмеження доступу до ресурсів, зокрема сировинних і фінансових, а також зниження платоспроможного попиту. В таких умовах підприємства вимушені активно адаптуватися, що вимагає від них не лише гнучкості в управлінні, але й високого рівня фінансово-економічної безпеки, здатності передбачати, оцінювати та мінімізувати потенційні ризики.

По-друге, посилення інтеграції України в світову економіку та її курс на європейську інтеграцію відкривають нові можливості для виходу вітчизняних суб'єктів бізнесу на зовнішні ринки. Водночас це супроводжується посиленням конкуренції з боку міжнародних гравців, необхідністю відповідати високим стандартам якості, дотримання норм і правил, що регламентують зовнішньоекономічну діяльність. Без належного рівня фінансово-економічної безпеки такі вимоги можуть стати суттєвим бар'єром для підприємств, особливо у разі недостатньої підтримки з боку держави та нестачі ресурсів для модернізації та розвитку.

По-третє, актуальність проблеми зумовлена наявністю значних системних недоліків у національній економічній політиці, включаючи недосконалість податкової системи, складнощі у митному регулюванні, проблеми з доступом до фінансування та інвестиційних ресурсів. Ці фактори посилю-

ють вразливість суб'єктів господарювання в умовах зовнішньоекономічної діяльності та підвищують ймовірність виникнення фінансово-економічних криз. Особливо гостро це проявляється у малому та середньому бізнесі, який не має достатнього фінансового запасу та інституційної підтримки.

У зв'язку з цим посилення фінансово-економічної безпеки стає стратегічним пріоритетом, який передбачає створення комплексного механізму захисту інтересів суб'єктів господарювання. Це включає вдосконалення системи управління ризиками, розвиток інструментів фінансового планування та контролю, зміцнення партнерських зв'язків з інвестиційними і фінансовими інститутами, а також забезпечення прозорості й передбачуваності умов ведення зовнішньоекономічної діяльності. Важливою складовою є також державна підтримка, спрямована на створення сприятливого регуляторного середовища, стимулювання інновацій та підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Таким чином, актуальність посилення фінансово-економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів бізнесу в Україні зумовлена необхідністю адаптації до сучасних викликів, забезпечення стабільності та розвитку в умовах невизначеності та посилення конкурентного тиску на міжнародній арені. Реалізація відповідних заходів сприятиме підвищенню стійкості українського бізнесу, його здатності ефективно конкурувати на глобальному ринку, що, своєю чергою, буде вагомим внеском у забезпечення економічної безпеки країни в цілому.

Безперечно, що досягнення високого рівня економічної безпеки (або резильєнтності) в умовах кризових явищ є складним завданням. Для його реалізації необхідно постійно здійснювати системну діяльність, спрямовану на підтримання стабільності в усіх складових фінансово-економічної безпеки та стійкості до ризиків суб'єкта господарювання. На нашу думку, основними напрямками такої діяльності мають бути: (1) фінансовий, (2) ресурсний, (3) інвестиційний, (4) страховий і (5) борговий вектори. Саме в межах цих сфер необхідно систематично впроваджувати заходи, що активізують вплив відповідних внутрішніх та зовнішніх факторів, створюючи умови для стабільного та ефективного функціонування підприємства, а також його захисту від існуючих і потенційних ризиків, викликів і загроз (рис. 1).

Негативні передумови розвитку зовнішньоекономічної та фінансової діяльності підприємств в Україні свідчать не лише про слабкі позиції вітчизняних суб'єктів підприємництва на зовнішніх

ринках збуту, а й про недостатню ефективність діяльності органів державного управління щодо створення сприятливих умов для виходу на зовнішні ринки. Серед ключових проблем слід виділити: по-перше, високу енерго- та ресурсомісткість продукції підприємств, орієнтованих на експорт, а також відсутність значних зрушень у напрямку зниження цих показників; по-друге, недосконалість як системи, так і механізмів оподаткування зовнішньоторговельних операцій та низьку якість митного контролю; по-третє, зниження конкурентоспроможності і коопераційного потенціалу вітчизняних експортерів; по-четверте, недостатній рівень зацікавленості іноземних інвесторів у здійсненні прямих іноземних інвестицій в Україну; по-п'яте, неспроможність більшості українських експортерів подолати наявні бар'єри щодо зміцнення своїх позицій на зовнішніх ринках, особливо у стратегічно важливих галузях економіки; та по-шосте, обмеженість фінансових, маркетингових і кадрових ресурсів, що стримує формування критичної маси підприємств, здатних суттєво розширити присутність своєї продукції або послуг на міжнародних ринках.

До основних проблем, які нині гальмують розвиток зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання та на розв'язання яких має бути орієнтована послідовна державна політика, належать наступні фактори, що підтверджені результатами опитувань підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічні операції: по-перше, складність процедур експорту, що проявляється у частих змінах експортних процедур (23% підприємств вважають це значною перешкодою) та великій кількості необхідних документів (21%); процедури митного контролю розглядаються як перешкода 56% експортерів; отримання ліцензій і сертифікація товарів створюють труднощі для 36% та 34% відповідно; а чинні терміни повернення валютної виручки є проблемою для 44% респондентів; по-друге, недосконалість податкової політики, низька ефективність діяльності податкових органів і відсутність належних механізмів захисту інтересів інвесторів, зокрема у судовій площині – лише близько половини експортерів отримують відшкодування ПДВ, а більшість із тих (87%), хто зіткнувся з проблемами щодо ПДВ, не звертаються до суду, через упевненість у неможливості повернення коштів навіть за позитивного рішення; по-третє, високий рівень конкуренції та значні можливості закордонних підприємств щодо захисту своєї продукції на внутрішніх ринках – понад половина вітчизняних експортерів відчувають негативний вплив конкуренції на зовнішніх

Рис. 1. Чинники забезпечення резильєнтності суб'єктів господарювання в умовах війни

Джерело: авторська розробка.

ринках; 56% вважають занадто високою вартість просування товарів за кордоном; 31% відмічають проблеми довіри та безпеки, а 30% – складнощі у пошуку партнерів.

На найвищому рівні державного управління в Україні визначено курс на активізацію євроінтеграційних процесів, що відкриває перспективи таких позитивних змін: прискорення проведення структурних реформ; зростання обсягів іноземних інвестицій; полегшення доступу українських підприємств до міжнародних ринків; підвищення прозорості і передбачуваності бізнес-

середовища; зниження вартості сировинних ресурсів; а також забезпечення механізмів вирішення торговельних спорів.

З метою зміцнення конкурентних позицій і підвищення рівня економічної безпеки вітчизняних підприємств, особливо в тих секторах економіки, які є високоризиковими у контексті прискореної зовнішньоекономічної інтеграції (зокрема в промисловості), доцільним є впровадження ефективної політики субсидування, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств, розвиток ринкової інфраструктури та активізацію інноваційної діяльності. Базовими

напрямами неадресних горизонтальних субсидій можуть стати: підтримка доконкурентних науково-дослідних розробок; допомога у проведенні маркетингових досліджень; вдосконалення інфраструктури, що обслуговує виробництво та експорт; розвиток коопераційних зв'язків між великими промисловими підприємствами та малим бізнесом; підвищення кваліфікації персоналу.

У секторальному розрізі найвразливішими у контексті прискореної євроінтеграції є малі підприємства, конкурентоспроможність яких переважно нижча за рівень іноземних конкурентів. Свідченням цього є низька активність малих підприємств у здійсненні експортної діяльності (лише 6,1% суб'єктів здійснюють експортні операції); спостерігається незначне зростання кількості малих експортерів при одночасному скороченні частки малих промислових підприємств-експортерів. Більше половини (54,7%) малих підприємств, що здійснюють імпорتنі операції, імпортують готову продукцію для подальшого перепродажу, тоді як лише 20,1% закупають сировину та матеріали для використання у власному виробництві. Крім того, державна підтримка експортної діяльності малих підприємств є недостатньою і часто, з огляду на низку «некомерційних» факторів, призводить до ослаблення експортного потенціалу: понад 50% експортерів стикнулися з проблемою неповернення ПДВ, а також більш як половина відчуває негативний вплив конкуренції на зовнішніх ринках.

Організація та реалізація заходів органів державного управління в цій сфері має бути спрямована на зниження енерго- та ресурсомісткості виробництва; ліквідацію регіональної концентрації ринків збуту; популяризацію вітчизняної продукції на міжнародних ринках; підвищення інвестиційної активності; покращення якості продукції і послуг; підвищення ефективності управління малими підприємствами; розширення їх доступу до фінансово-кредитних ресурсів; скорочення кількості збиткових підприємств; підтримку створення нових малих підприємств; посилення кооперації між суб'єктами малого, середнього та великого бізнесу; а також підвищення рівня захищеності малого підприємництва від кримінального тиску та зловживань з боку контролюючих органів.

Слід зауважити, що територіальний процес економічної інтеграції в Україні відбувається нерівномірно і несиметрично, що обумовлено неоднаковим рівнем соціально-економічного розвитку регіонів, їх галузевою структурою, структурою

зовнішньої торгівлі, а також ступенем конкурентоспроможності суб'єктів підприємництва і ефективністю регіональної державної політики.

Важливо підкреслити актуальність розробки Національної стратегії забезпечення конкурентоспроможності держави в умовах глобалізації, яка повинна включати формування сприятливого середовища безпеки міжнародної фінансово-економічної діяльності вітчизняного підприємництва. Стратегічними орієнтирами цієї стратегії мають стати: удосконалення чинного законодавства шляхом його гармонізації з нормативно-правовою базою ЄС у сфері конкурентної політики; закріплення єдиного державного підходу до соціально-економічного розвитку країни; розвиток і посилення інституційної бази захисту конкуренції та механізмів реалізації конкурентної політики на національному і регіональному рівнях; створення інституційних передумов для проведення структурних реформ із урахуванням інтересів усіх учасників системи економічної безпеки підприємництва, а також під впливом зовнішніх чинників, зокрема політики Європейського Союзу стосовно України (зокрема статті 51 Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС); забезпечення дотримання формальних і неформальних правил економічної діяльності та взаємодії між елементами економічної структури; ефективну протидію нелегальній господарській діяльності; запобігання домінуванню в органах влади представників олігархічно-інсайдерських груп і застарілих секторів економіки, які перешкоджають проведенню швидких та ефективних структурних реформ; надання внутрішньої підтримки структурним реформам і інституційним трансформаціям як необхідній умові для зміцнення конкурентних позицій більшості регіонів та галузей економіки через активізацію громадянського суспільства; усунення диспропорцій в інноваційній, експортній, територіальній та підприємницькій структурі; а також інтенсифікація і поглиблення економічної складової транскордонного співробітництва у межах загальнодержавної стратегії євроінтеграції та політики сусідства між Україною і ЄС.

У якості пріоритетних тактичних засад політики формування сприятливого середовища безпеки міжнародної фінансово-економічної діяльності вітчизняного підприємництва слід визначити: удосконалення системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання і умов їх виходу на міжнародні ринки; посилення економічної безпеки вітчизняного підприємництва в умовах

інтеграції України до європейських та світових економічних об'єднань; створення сприятливого інвестиційного клімату; реалізацію інноваційної політики з урахуванням глобалізованих науково-технічних процесів; впровадження першочергових заходів удосконалення економічної політики держави; а також підвищення міжнародної конкурентоспроможності українських підприємств.

Фінансово-економічна безпека суб'єктів господарювання виступає фундаментальною основою їхнього стабільного фінансового стану, а також є ключовим чинником забезпечення сталого економічного розвитку та збереження конкурентоспроможності в умовах зростаючої нестабільності та невизначеності зовнішнього середовища. Рівень її концептуалізації та формалізації може варіюватися залежно від особливостей функціонування підприємств, проте визначальним є усвідомлення структурних компонентів безпеки та розуміння їх функціонального призначення для досягнення тривалої економічної стабільності. Формування ефективної моделі фінансово-економічної безпеки підприємницького сектора передбачає, насамперед, обґрунтований вибір комплексу організаційно-управлінських, фінансово-економічних та правових інструментів, спрямованих на запобігання загрозам безпеці, а також на своєчасне їх виявлення, нейтралізацію та усунення негативних наслідків.

Специфіка функціонування підприємницького сектора національної економіки у цій площині визначається його відмінними характеристиками порівняно з діяльністю середніх та великих суб'єктів господарювання. Йдеться, зокрема, про вищу гнучкість та оперативність управлінських процесів у малих підприємствах (включно з організацією праці та оптимізацією робочих місць), здатність швидше реагувати на зміни ринкової кон'юнктури та запити споживачів, орієнтованість на потреби клієнтів, ширші можливості у розробці та реалізації стратегій і програм розвитку, підвищену мобільність бізнесу тощо. Водночас малий бізнес характеризується істотно нижчою фінансовою спроможністю та, відповідно, обмеженими можливостями формування фінансових резервів – капітальних буферів, покликаних підвищити здатність підприємств протистояти ризикам у періоди економічної турбулентності та пом'якшувати негативні наслідки впливу внутрішніх і зовнішніх макроекономічних шоків.

З огляду на зазначені особливості функціонування та складні умови воєнного часу, держава має забезпечувати комплексну підтримку розвитку

й безпечного функціонування цього сегмента економіки. Така підтримка повинна реалізовуватися як через надання прямої фінансової допомоги малим підприємствам (зокрема, тим, що зберігають національні цінності, використовують вітчизняну сировину, товари та ресурси), так і шляхом формування максимально сприятливого бізнес-середовища, що включає зниження податкового навантаження, зменшення процентних ставок за кредитами, стимулювання раціональної інвестиційної політики та розвиток механізмів страхування ризиків.

У цьому контексті вагомим значення набуває вивчення зарубіжного досвіду забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємницького сектора та оцінка можливостей його інтеграції або адаптації до українських умов. У країнах із розвинутою економікою державна підтримка бізнесу розглядається як пріоритетний напрям проактивної економічної політики та один із ключових чинників забезпечення економічного зростання, структурної модернізації економіки, підвищення рівня зайнятості населення тощо. Водночас в Україні малий бізнес досить часто сприймається органами державної влади як малоприбутковий сегмент з низьким рівнем соціальної та економічної відповідальності, що зумовлено, зокрема, ухиленням окремих суб'єктів від сплати податків та соціальних внесків, тінізацією ринку праці й доходів. Однією з головних причин цього є недостатній рівень державної підтримки (фінансової, інформаційної та організаційної) малих підприємств, а також слабка система стимулювання підприємницької активності серед працездатного населення, особливо молоді, жінок і соціально вразливих груп.

Зарубіжний досвід свідчить, що політика зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємництва здебільшого ґрунтується на двох взаємопов'язаних функціональних напрямках:

- ✦ розитковому, спрямованому на створення сприятливих умов для ефективного функціонування суб'єктів господарювання, збереження їх фінансової стійкості, конкурентоспроможності та життєздатності у довгостроковій перспективі;
- ✦ превентивно-стабілізуючому, що орієнтований на запобігання та протидію загрозам внутрішнього й зовнішнього середовища, які здатні негативно впливати на економічну стабільність та безпеку суб'єктів підприємництва.

У країнах Європейського Союзу ключовими пріоритетами державної політики у сфері гарантування безпеки підприємництва виступають ство-

рення розвиненої інфраструктури підтримки підприємницької діяльності, запровадження системи податкових пільг і прозорих процедур оподаткування, забезпечення доступу до фінансово-кредитних ресурсів, а також налагодження ефективної співпраці з великими підприємствами. Останнє реалізується, зокрема, через укладання субконтрактних угод, проведення лізингових операцій, впровадження франчайзингових механізмів та колективну комерціалізацію науково-технічних розробок. При цьому зазначена політика держав – членів ЄС не передбачає створення «теплих» фінансових умов для суб'єктів підприємництва, а орієнтується, насамперед, на забезпечення рівноправних умов конкуренції для всіх категорій підприємств в умовах зростаючої ринкової боротьби. Водночас така політика виконує компенсаторну функцію, частково відшкодовуючи фінансові витрати підприємств і сприяючи зміцненню їх фінансово-економічної безпеки.

У розвинених країнах світу переважають дві базові моделі державної підтримки підприємницького сектора національної економіки. Перша з них – модель «кількісної експансії», що орієнтована на стимулювання розширення експортної діяльності суб'єктів господарювання при збереженні свободи здійснення зовнішньоекономічних операцій. Ця модель активно реалізується у Великій Британії та спирається переважно на непрямі механізми державної фінансової підтримки. Серед ключових інструментів – надання експортних кредитів і гарантій за експортними контрактами, страхування ризиків, а також інші інструменти, що сприяють виходу підприємств на зовнішні ринки.

Друга – модель «якісної експансії», яка властива більшості країн ЄС, США та іншим інноваційно орієнтованим економікам. Вона передбачає залучення широкого кола фінансових агентів (банківських і небанківських установ, інвестиційних фондів) до надання пільгових, довгострокових або інших спеціалізованих форм кредитування малих підприємств із державною гарантією повернення позик. Основна мета цієї моделі полягає у фінансуванні технологічного оновлення та інноваційного розвитку суб'єктів малого бізнесу.

Важливим напрямом у межах таких моделей є розроблення та реалізація спеціальних державних програм інноваційного розвитку національних економік, які акцентують увагу на стимулюванні малого інноваційного підприємництва як невід'ємного елемента національних і регіональних інноваційних систем. Головною метою таких програм є підтримка створення та забезпечення

функціонування малих інжинірингових компаній, що виконують контрактні науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, підприємств упродовжувального типу, венчурних фірм і стартапів. Їх діяльність спрямована на практичну реалізацію, комерціалізацію чи просування інноваційних ідей, інтелектуальних продуктів та винаходів.

Для зміцнення фінансово-економічної безпеки вітчизняного сектора підприємництва доцільним є застосування комплексного підходу, який поєднує підтримку експортної та інноваційної складових діяльності українських підприємств. Такий підхід сприятиме як їх просуванню на міжнародних ринках, так і забезпеченню інноваційно-технологічного розвитку.

Водночас важливим чинником підвищення фінансово-економічної стабільності вітчизняних підприємств залишається усунення або зменшення фіскальних бар'єрів. Зростання ролі бізнесу у світовій економіці зумовило необхідність розроблення більшістю розвинених країн спеціальної податкової політики, що може бути адаптована і в українських умовах. Найпоширенішим інструментом стимулювання розвитку бізнесу є запровадження податкових преференцій, які можуть реалізовуватися шляхом введення спеціальних податкових режимів (як у Франції) або застосування загальної системи оподаткування з певними пільгами для малих підприємств (приклади США, Велика Британії, Швеції).

ВИСНОВКИ

З метою покращення умов безпеки міжнародної фінансово-економічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання в умовах відкритої економіки необхідно впровадити заходи, спрямовані на мінімізацію ризиків для реального сектору економіки, а також для підприємств малого і середнього бізнесу. Європейська економічна інтеграція відкриває нові можливості для України та її регіонів, з урахуванням діяльності суб'єктів господарювання.

Водночас ці інтеграційні процеси можуть викликати значні негативні соціально-економічні наслідки для держави та окремих регіонів, які не розробили власних стратегій економічної безпеки, одним із ключових елементів яких є економічна безпека підприємництва, а також не забезпечили формування відповідної суспільної ідеології.

Подальші наукові дослідження доцільно зосередити на вивченні фінансових інструментів та факторів, що сприяють підвищенню доступності міжнародних фінансових ресурсів для вітчизняних суб'єктів господарювання. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бойцун Н. Є., Стукало Н. В. Міжнародні фінанси : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2005. 336 с.
2. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини : підручник. Київ : Знання, 1999. 305 с.
3. Даниленко А. І., Алимов О. М., Барановський О. І. Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації. Київ : Фенікс, 2008. 467 с.
4. Карлін М. І. *Фінансова система України* : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 324 с.
5. Лактіонова О. А. Методичний підхід до оцінки гнучкості фіскальної політики в умовах циклічного розвитку економіки. *Проблеми економіки*. 2014. № 3. С. 124–138.
6. Козак Ю. Г. Міжнародні фінанси : навч. посіб. Київ : Центр навч. літ., 2007. 640 с.
7. Філіпенко А. С., Боринець С. Я., Вергун В. А. Міжнародні економічні відносини: Сучасні міжнародні економічні відносини : підручник. Київ : Либідь, 1992. 488 с.
8. Красавіна Н. Л. Міжнародні валютно-кредитні та фінансові відносини. Київ : Знання, 2000. 608 с.
9. Науменкова С. В., Міщенко С. В. Сучасна модель фінансової системи: порівняльний аналіз основних підходів. *Фінанси України*. 2006. № 6. С. 44–56.
10. Школьник І. О., Семеног А. Ю. Фінансовий сектор України: теоретичний аналіз економічної дефініції. *Вісник Української академії банківської справи*. 2013. № 1 (34). С. 31–36.

REFERENCES

Boitsun, N. Ye., & Stukalo, N. V. (2005). *Mizhnarodni finansy* [International finance] : navch. posib. Kyiv [Kyiv]: Profesional.

- Borynets, S. Ya. (1999). *Mizhnarodni valiutno-finansovi vidnosyny* [International monetary and financial relations] : pidruchnyk. Kyiv [Kyiv]: Znannia.
- Danylenko, A. I., Alymov, O. M., & Baranovskyi, O. I. (2008). *Finansova polityka ta podatkovu-biudzhetni vazheli yii realizatsii* [Financial policy and fiscal policy levers of its implementation]. Kyiv [Kyiv]: Feniks.
- Filipenko, A. S., Borynets, S. Ya., & Verhun, V. A. (1992). *Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny: Suchasni mizhnarodni ekonomichni vidnosyny* [International economic relations: Modern international economic relations] : pidruchnyk. Kyiv [Kyiv]: Lybid.
- Karlin, M. I. (2007). *Finansova systema Ukrainy* [Financial system of Ukraine] : navch. posib. Kyiv [Kyiv]: Znannia.
- Kozak, Yu. H. (2007). *Mizhnarodni finansy* [International finance] : navch. posib. Kyiv [Kyiv]: Tsentr navch. lit.
- Krasavina, N. L. (2000). *Mizhnarodni valiutno-kredytni ta finansovi vidnosyny* [International monetary, credit and financial relations]. Kyiv [Kyiv]: Znannia.
- Laktionova, O. A. (2014). *Metodychnyi pidkhid do otsinky hnuchkosti fiskalnoi polityky v umovakh tsyklichnoho rozvytku ekonomiky* [Methodical approach to assessing the flexibility of fiscal policy in the context of cyclical economic development]. *Problemy ekonomiky*, 3, 124–138.
- Naumenkova, S. V., & Mishchenko, S. V. (2006). *Suchasna model finansovoi systemy: porivnialnyi analiz osnovnykh pidkhodiv* [Modern model of the financial system: a comparative analysis of the main approaches]. *Finansy Ukrainy*, 6, 44–56.
- Shkolnyk, I. O., & Semenoh, A. Yu. (2013). *Finansovyi sektor Ukrainy: teoretychnyi analiz ekonomichnoi definitsii* [Financial sector of Ukraine: theoretical analysis of economic definition]. *Visnyk Ukrainskoi akademii bankivskoi spravy*, 1(34), 31–36.